

Türkiye

Asheri yönetimden geçişi gerçekleştirme.

Türkiye, asheri darbenin iyi birsey olduğunu gösteren en iyi örneklerden biri olabilir. 12. Eylül 1980'de Türkiye silahlı kuvvetleri yönetimi ele aldığı anda ülke vahşi bir kaos durumundaydı. Ekonomi felce uğramıştı. Sivil hükümet "sağ" ve "sol" kutuplara ayrılmış olan halk üzerinde kontrolü kaybetmişti. Politika ölümün hergün bir süzneyi buluyordu. Şimdi, yalvarılı 6 yıl sonra Türkiye'de ordu vesayetinden dengeli geçerek gerçek bir demokrasie geçiş yapıyor. İnsan hakları hassas (duyan) bir politika olarak hâlâ duruyorsa da birçok politika özgürlük oranıdır. Ekonomi patlıyor. Ankara çok iddialı olarak Batı Avrupa kurumlarına, Ortak Pazar da dahil girmeye çalışıyor. "Türkiye gerçek bir yerde şimdi" diyor, Ankara'daki batılı bir diplomat. "Hemen hemen tüm ağılardan hayat düzeldi, çoğunlukla Türklere bunu 1980'e borçlu olduklarını söylüyorlar."

Birçok Türk asheri darbeyi milletin tüm anarşiden kurtulması yolunda yegâne ümit olarak kabul eder. Solantaki terörden dolayı, kimse güvencile içinde değildir: Halk, bazan sol bir gazeteyi olumsuzdan ötürü bile politika teröristleri tarafından kurşunlanabiliyordu.

Bundan başka, Türklere hala Orduya

K. Atatürk'ün fikirlerinin koruyucusu olarak kalıyorlar.

"Türkiye'de, diğer ülkelere benzemeyen bir şekilde, ordu, reformların kaynağı ve ana kurumların koruyucusu olarak ortaya çıkar" diyor Nilüfer Yalçın (politik yorumcu, çözümler günlük gazete Milliyet'in yazarı).

"Eğer ordu halkın bu prensiplerden ayrıldığını hissederse, herşeyi eski haline getirecek bir süre için araya girer."

Serbest Seçim: Öte yandan, Türkiye'yi sonsuza dek

yöneticilerine dair bir mihna vermiyorlar. Emekli general Kenan Evren (68) 1980 Darbesinin komutanıdır, şimdi Cumhurbaşkanı. 1982'de Anayasa referandumunun bir parçası olarak 7 yıl için bu

göreve atandı. 1983 Kasımında, cunta, demokrasinin restorasyonu çabalarına parlamento seçimleriyle

başladı. Seçim sonuçlarında ordu sözünde durdu ve Turgut Özal (Batı eğitilmiş ekonomik reformcu, cuntanın desteklemediği) başbakan seçildi.

Serbest-pazarca Reagan ekonomisine inanan Özal (59)

Türkiye'yi modern ve zengin bir ulus haline getirmek için buzdondurucu bir yarıya başlattı. Hükümet

çoğu dezavantajlı borç alan milyarlarca doları emlak, fabrikalara, elektrik santrallerine yatırı. İlkeleri

yatırım ve ticarete ağı, telstil gibi Türk

ihraçatını, Türk lirasının değerini düşürmek gibi entellen-

3
le, tez pazarla yarızabilir hale getirdi. Birçok devlet endüstrisini satma planı yaptı.

Türkiye'nin yabancı-leşim problemini çözebilme için, Türk firmaları golf ülkelerine yapı projeleri taşımaya başladılar. "Daha iyi işin dramatik bir değişim vardı" diyor İstanbul Üniversitesi ekonomisti Erdoğan Alkin. "Hatta aldatıcı bir zenginlik yazıyoruz."

Parlak zamanların belirtisi her yerde. Vitrinler, Almanya ve Japonya'dan imar edilmiş stereo ve diğer elektronik aletlerle dolu. Ankara ve İstanbul'daki restoran ve gece kulübleri topluluğu BMW lüks otomobilleri ülkelerin büyük kentlerine yayılmış. Hala bazı güçlülükler var. Enflasyon, resmi olmayan kaynaklara göre %40 düzeyinde. İşsizlik 3,5 milyon. Dış borçlar dünyada en yüksek olanlar arasında: 22-24 milyar dolar. ^{Bununla birlikte} Ekonomi ~~son~~ geçen 2 yılda yüzde 5'lik bir gelişme içinde (1983'te %2,9'du). Ve Özal Türkiye'nin 1995'te Avrupa Topluluğuna 12 illeyle yarızabilir hale geleceğini umuyor.

İşence olayları: Ülkenin liderleri aynı zamanda "gece

Yansı Elispresidendi doğan Türkiye'deki resmi terör düşüncesini (ününü) temizlemek işhyordarı. Cunta 1980lerin başlarında özellikle duşukulu sol sempahizantlara uygulanan şakabaklıları ortaya çıkardı.

Ulusal Af Örgütü böylece insan hakları ihlali ve işkenceyi belgelemişti. Cunta, ^{modern} Türkiye tarihinde ilk olarak partiyantarı işkenceyi şakabaklıları yargıladı.

Ve Ankara iktidarı ortadan kaldırmaya ant içti.
 Özal, Newsweek uhabına "Türkiye'de politik tutulmuş
 yoktur, ~~ortan~~ tutulmuş anarşist ve teröristler vardır." dedi.

Avrupa Konseyi, bu Türkiye'nin insan haklarına
 açısından en sesli üyesi idi, değişiklikle olduğunu kabul
 etti. Bu hafta Avrupa Parlamentosu İstanbul'da toplanıyor.
 Bir Amerikan yetkilisi, Washington'da "Eğer ~~bir gelişme~~
 insan haklarında bir gelişme belirtisi olmasaydı,
 toplantı orada olmazdı" dedi.

Çirkin basık artıkları hâlâ görülebiliyor. 67 ilin
 5'inde hâlâ silyönem var, özellikle güneybatıda Kürt
 militanları ile hâlâ uğraşıldığı yerlerde. Geçen hafta
 A. Nesin (Marxist yazar), birçok meslektaşıyla birlikte Ankara'da
 dahi bir davaya ~~girdi~~ ^{çilviti} ~~girdi~~. ~~Dava~~ İzinsiz bir
 kültür olayı ~~ya~~ ile yasayı ihlal etmeyle suçlanıyorlardı.

Ankara rejimi ~~intaz~~ askeri darbelerden sonra kuyuda
 kaldı. Üstü politik tutulmuş karşı çelişkili tutumunu
 sürdürüyor. Eski başbakanlar B. Ecevit ve S. Demirel 1992'de
 deli politika yapmaktan ~~olma~~ yabaklanmış olmalarına
 rağmen şimdi serbestçe konuşuluyor. Mayıs ayında
 DSP toplantısında yaptığı konuşmada B. Ecevit, cunta tara-
 fından dayatılan sosyal ve politik sistemin sallantıda
 olduğunu ve cunta kaynatıldı 1982 Anayasasının baskı-
 nıyla değiştirilmesini söyledi. Darbe sırasında AP başkanı
 ve başbakan olan Demirel, geçen hafta Ankara'da
 askeri darbeyi aç bir dille suçladı.

"Evet problemlerimiz vardı ama bu demokrasi içinde çözülme-
liydi." dedi. Newsweek muhabirine. "Türkiye şimdi
özgür bir ülke değildir. Demokrasi bir elmaydır sa,
bizim ki armuttur."

Becerikli el: Demirel ve Ecevit, her ilüside Özal'ın politikası.

nın temelini çürütmeye çalışıyorlarsa da, bu kadar
değildir. Başbakan Türkiye'nin etkin politik adamı
olarak ortaya çıkmıştır. Özal merkezî partisi ANAP

400 kişilik meclisin çoğunluğunu elinde tutmaktadır.

Televizyon yoluyla ^{konuşmasıyla} ~~etki~~ Türk halkına başvurmakta.

Aynı zamanda Türkiye'nin dışarı ile ilişkileri konusunda
da becerilidir. Geçen yıl Reagan ile Beyaz Saray'da
görüştü. Ama G. Schultz Mart'ta Ankara'da ziyaret eden

Türk görevliler Amerikanın Türk tektiki üzerindeki
sınırlamalarından şikâyet ettiler. Özal Türkiye'nin

geleneksel rakibi Yunanistan konusunda da şikâyet etti.

Yunan başbakanı Papandreu'ya Kıbrıs konusunda
herhangi bir yer ve zamanda görüşme üzere

zevkin deli yazdı. Bu hafta ^{Özal} Türkiye'nin kontrolünde

ki düzeyde Kıbrıs'a kâşif bir gezî yapıyor. Bu gezîyi

bazı demerikale görevliler "akulsızca" diye nitelendirir.

TUSİAD başkanı, sanayiî sabancı "Bize herseyden
önce dengeli bir hükümet lazım, 2. olarak da, 3.

olarak da " " " " ", dedi. " 1980

darbesi ülke için gerektiydi; asker geldi ve bizi

demokrasiye geri döndürmeliydi. Biz hâlâ, demokrasiye

6
nasıl sahip olacağını öğreniyoruz. Demokraside konusunda
genüz. " Türkiye doğru yolda hızla ilerliyor, görünüyor
Eğer tereddüt ederse, lüksümüz askerler birleşince
başına gelir.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI